

Královský

ROMÁNOVÁ PENTALOGIE - SVAZEK PÁTÝ

vozataj ❖❖

V L A D I M Í R
N E F F

KRÁLOVSKÝ VOZATAJ

Královský

ROMÁNOVÁ PENTALOGIE - SVAZEK PÁTÝ

vozataj

V L A D I M Í R
N E F F

Vydalo nakladatelství BB/art s.r.o. v roce 2015
Bořivojova 75, Praha 3
Copyright © Vladimír Neff – dědicové c/o DILIA, 1963
All rights reserved.

Jazyková korektura: Jan Řehoř
Grafická úprava obálky © 2010 Jan Matoška
Ilustrace na obálce: Bohumil Kubišta (*Lom v Braníku*, 1910–11)

První elektronické vydání v českém jazyce

ISBN 978-80-7507-322-8

PROLOG

Rozdrcené okovy

1

Urozený vlastenec pan Viktor Nedobyl truchlil pořád. Když se jeho žena Kateřina zeptala proč je tak truchlivý řekl, že jej mrzí svět. Katka se bála od té doby, že se zavraždí. Byla to pravda že jej mrzel svět, ale ne že by se nudil nebo z nějaké jiné obyčejné příčiny, ale z příčiny zvláštní. Víte z jaké? Že jsme pod Rakouskem.

Jednoho rána se velmi těšil na noviny. Dostával národní Listy, národní politiku a české slovo. Při prvních větách byl tak rozjařen, že klesl na lože. Stalo se to dne 28. října 1918. Probrav se trochu ze svého radostného rozjímání vzpomínal si: „Nesmím se stydět že jsem byl tak hrozně nedočkavý na noviny ale vždyť se jedná o samostatnost našeho národa Českého! Ovšem očekával jsem již že po světové válce budeme as samostatni ale nebylo to jisto. Až když americký prezident Wilson odpověděl Ubrům že nemají práva rozhodovati o samostatnosti našeho národa Českého věděl jsem to určitě. To je krásné!“ Tak si mluvil Viktor sám pro sebe. Truchlivost s něho spadla. Nejráději by byl skákal po čtyřech.

Hodil na sebe kabát a klobouk, a utíkal do města. Vyšel do Jindřišské ulice, do sadové, a dál a dál. Všude viděl rozjařené obličejе lidí a strhávání orlův. Samý český prapor. Možno říci, že Praha hořela samými červenými a bílými prapory. Na Příkopě uviděl teprve krásu! Ta krásná třída měla na dlažkách samé kousky orlův. Náhle uviděl, jak nadšeně si důstojníci strhávají „jablíčka“ z čepic. Skoro každý pořádný Čech si nesl na památku kus orla. Jaká to inteligence Česká! Jaký to klid! Každý člověk z jiného národa to uviděv musel by si bít úctou hlavou o zem. Viktor uviděl, že šel po Příkopě důstojník z jablíčkem na čepici, a z hvěz-

dičkami na límci. Tu jej obklopila řada výrostkův, a ti mu to ozdobné jablíčko s velikým nadšením utrhly. On jim podal ruku a šel dále.

Viktor se vrátil na Žižkov kde bydlel. Cítil že má hlad. Jak mu to vše bylo milé! Když se postavil k oknu a uvažoval o té věci, nevydržel tam jak byl rozechvěn. Tu si všiml, že služka přináší na stůl večeři. Pustil se do ní chutě. V ten večer byl tak rozrušen, že po večeři utíkal ven, a sháněl své známé aby přišly k němu oslavovat. Přišly k němu tři známí: Janáček jenž měl vždy řeči dosti, Vaníček a Řep. Oslavovaly celou noc. Hostina trvala dvanáct hodin čtyři minuty. Od devíti hodin večer až do devíti hodin ráno. Po té se hosté rozcházely.

Tak zní první kapitola románu, nazvaného Rozdrcené okovy, ježž na počátku února roku devatenáctistého devatenáctého, tedy asi tři měsíce po událostech v románu dotčených, sepisoval Cyril Ladislav Born, devětapůlletý syn Babily rozené Nedobylové a Ladislava Borna, spolumajitele velkoobchodu s potřebami pro kuchyň a domácnost na Příkopě. Vážný, dobře si vědomý obtížnosti svého počínání, hnědé vlasy nerovnou pěšinkou rozdělené a sčesané v okrouhlou patku nad čelem, oděn v modrou matrós bundu s pruhovaným plastrónkem pod krkem, důkladně opřen oběma lokty o desku psacího stolu, přistrčeného k oknu, jež vedlo na hlomozný viadukt hlavní státní dráhy, chlapec pozorně psal a psal, a pociťoval přitom ono blaženě trýznivě rozechvění, jež přináší vítězný zápas myšlenky, tvaru a řádu nad chaotickou matérií poznané skutečnosti. Pokoušel se, řekli jsme, o román, a to, co vyvstávalo pod jeho perem značky Claps, předepsaným ve Vzorné obecné škole v Panské ulici, jejíž čtvrtou třídu navštěvoval, na linkovaných stránkách sešitu v černých deskách z voskovaného plátna, vskutku si zasluhovalo, aby románem bylo zváno. Mělo to veškeré náležitosti tohoto nejnáročnějšího ze všech způsobů slovesných, počínajíc titulem, poplatným době – věru noviny a plakáty a veřejné proslovy se tenkrát rozdrcenými nebo roztrženými okovy jenjen hemžily –, mělo to přesné historické vročení, dobovou atmosféru a děj, v němž soukromé osudy jednajících postav byly ovlivňovány a určovány velikými událostmi politickými a společenskými. A tento děj, jak se ještě přesvědčíme, pohnutý a poutavý, vznikl šťastným sloučením toho, čemu se od Goethových dob říká *Dichtung und Wahrheit*, smyšlenka a pravda.

Především jméno ústředního hrdiny Rozdrcených okovů, toť *Wahrheit*,

pravda pravdoucí, skutečné jméno jednoho z Cyrilových strýců. Pravdivý je také údaj hrdinova bydliště: i když Viktor Nedobyl za války povětšinou žil daleko od Prahy, v posledním roce v Poszonyi či Prešpurku, dnešní Bratislavě, jeho manželka se synem žila trvale na Žižkově, ve Viktorově rodném domě v Karlově třídě.

Politický rámec, do něhož první kapitola románu je vsazena, se pak opírá o solidní půdu bezpočtukrát zjištěné a komentované skutečnosti. Že osmadvacátý říjen roku devatenáctistého osmnáctého byl dnem kapitulace vlády Říše rakousko-uherské, a tím vzniku nových národnostně samostatných států, jež vyvstaly na jejím území, mimo jiné i Československa, to ví každé školní dítě. Jenže ač jeho líčení bylo v podstatě pravdivé, mladistvý spisovatel se v tomto punktu dopustil jisté historické nepřesnosti, zajisté omluvitelné tím, že svůj román začal psát po časovém odstupu tří měsíců a že nebyl dosud zvyklý pracovat s archivními a novinovými materiály, ale tak závažné, že považujeme na nezbytné ji přivést na náležitou míru.

Jde o autorovo neprozřetelné tvrzení, že urozený vlastenec pan Viktor Nedobyl se dočetl o nastalém státním převratu v ranních hodinách: toť omyl nesporný a nezvratný, neboť den osmadvacátého října připadl toho roku na pondělí, a v pondělí listy, jejichž abonmá Cyril Born svému hrdinovi přisoudil, tedy České slovo, Národní politika a Národní listy, vycházely teprve odpoledne nebo navečer. A nejenže tedy ranní noviny toho dne nespátřily světlo světa, ale ani odpoledníky nepřinesly nic, co by bylo s to Viktora Nedobyla rozjařit tak silně, až by byl pocítil nutkání skákat po čtyřech. Čteme v nich obvyklé, tenkrát nikým už vážně nebrané zprávy o těžkých ztrátách, jež nepřítel utrpěl v naší, to jest rakouské dělostřelbě. Na italském bojišti připravila prý vytrvalost našich čackých vojinů nepřátelským útokům stejný osud jako za minulých dnů; na bojišti západním pak útoky Francouzů na Oise ztroskotaly za jejich nejtěžších ztrát; také boje západně od Aisny byly rozhodnuty ve prospěch německých vojsk. Na třetí straně odpoledníku Národní politiky vyšel pod titulem *Kombinace a výmysly* ironický varovný komentář k hojnému výskytu hektografovaných a podloudně rozšiřovaných kandidátních listin jakéhos příštího českého ministerstva, na nichž se vyskytují jména Masaryk a Kramář a jež si prý ošálení

lidé uctivě ukládají do náprsních tobolek. Nepřikládejte, praví se v závěru článku, nejmenšího významu takovým ryze osobním fantaziím.

Touto řečí tedy hovořily české noviny v hodinách, kdy všude už, jak to líčil Cyril Born, bylo vidět rozjařené obličejy a strhávání orlů a kdy Praha hořela červenobílými prapory. Teprve ve večernících se objevily zprávy o skutku už dokonáném, o rozdrčených okovech, v nichž náš národ úpěl po tři sta let, a o tom, že náš Národní výbor převzal správu československého státu; lid totiž, namísto aby – na rozdíl od Cyrilova románového hrdiny – čekal, až se o nastalém státní převratu dočte v novinách, nebo aby se dožadoval pokynů Národního výboru, této legálně revoluční instituce, složené ze zástupců všech českých politických stran, měšťanských i socialistických, vytrhl osmadvacátého října do ulic a provedl státní převrat sám na svou pěst.

Před polednem toho dne, kdy město bylo dosud klidné, čtyři členové předsednictva Národního výboru se sešli v zadní místnosti kavárny Union na Ferdinandově třídě, aby se poradili, co dělat, kdyby neoficiální zprávy o rakouské kapitulaci, jež dolehly k jejich sluchu, došly úředního potvrzení. Jeden z nich, zástupce sociálně demokratické pravice, radil nedělat zatím nic a čekat. Druhý, poslanec za národní socialisty, muž obratný, který se měl později proslavit svými obrovskými korupčními aférami, doporučoval telefonovat do Vídně. Třetí, agrárník a velkostatkář, přimlouval se za to, aby byly pro všechny případy zalarmovány sokolské stráže. Čtvrtý, představitel strany bankéřů a průmyslníků, zvané státoprávní demokracií, budoucí ministr financí doktor Rašín, mínil, že nejrozumnější bude zeptat se na pražském místodržitelství, nemají-li tam sami nějaké instrukce z Vídně. Po nedlouhé debatě zvítězil návrh Rašínův jakožto nejrozumnější. Jelikož šlo o revoluci, bylo zajisté správné se především otázat nahoře, zda vídeňská vláda nevydala k provedení této revoluce úřední povolení. A naši čtyři revolucionáři, jimž se později odměnou za tento čin dostalo názviska mužů osmadvacátého října, poslali tedy číšníka na nedaleké stanoviště u Národního divadla, aby jim přivolal dvě malé autodrožky; byli by se sice vešli do jedné autodrožky veliké, což by bylo levnější, ale bylo by je to vystavilo prestižně choulostivé otázce, kdože má zaujmout místa na sedadlech hlavních a kdo rezervních.

Když auta předjela před kavárnu, mužové osmadvacátého října nasedli a odjeli.

Na místodržitelství se jim ukázalo, že pan místodržící hrabě Coudenhove ráno odjel do Vídně, patrně pro instrukce. Jednali tedy s jeho zástupcem.

– A nezanechal vám tu nějaké instrukce? otázali se ho.

Na to zástupce místodržitelův po pravdě, že pan hrabě tu žádných instrukcí nezanechal.

– A o kapitulaci vídeňské vlády nevíte nic? naléhali dál.

– Nic, odpověděl zástupce místodržitelův, ale na roztěkanosti jeho pohledu bylo znát, že tentokrát lže. To dodalo mužům osmadvacátého října odvahy. Ozámili mu tedy, že Národní výbor se usnesl v zájmu žádoucího udržení pořádku převzít vládu země jakožto části vznikajícího československého státu. Než pak odešli, doporučili mu naléhavě, aby si nicméně ještě patřičné instrukce z Vídně vyžádal.

Potěšení tímto úspěchem, dali se pak zavězt k nedalekému staroslavnému Sněmu Království českého, aby zabrali síň pro zasedání příštího Národního shromáždění. Ukázalo se, že tato síň byla proměněna v skladistiše aprovizace pro úředníky Zemského výboru. Na předsednickém stole byly pytle s kroupami, na poslaneckých sedadlech stály žoky mouky, vzduch byl prosycen pachem hnijících brambor, ležících v hromadách na podlaze. Nařídil sluhům, aby tento nešvar odstranili, a ti to prý, jak doktor Rašín vypráví ve svých Pamětech, přislíbili s radostí.

Když se navraceli do středu města, k Václavskému náměstí, byla už celá Praha vzhůru, všude vlály prapory, strážníci měli na čepicích slovanské trikolóry, vojáci si strhávali jablíčka z čepic a zdobili se českými barvami. „Po této cestě jsme se usnesli,“ praví doktor Rašín doslova, „že musíme za všech okolností sehnati kapely, které by procházely městem, aby nadšení lidu bylo svedeno do normálních kolejí a lid se vybouřil zpěvem vlasteneckých písní.“

I z této vzpomínky svědka nejhodnověrnějšího, muže osmadvacátého října, až na ty uvedené drobné nepřesnosti, jest plná a nezfalšovaná *Wahrheit*, pravda. Ale tím veškerá pravda úvodní kapitoly Rozdrcených okovů končí; všechno ostatní je *Dichtung*, smyšlenka, nadobro stavějící na hlavu skutečnost, autorem prožitou a viděnou. Skutečný Viktor Nedobyl, jehož jméno autor přisoudil svému hrdinovi, protože ho ze všech svých příbuzných měl nejvíce rád a protože ho asi žádné jiné jméno nenapadlo, nebyl vlastenec, natož aby byl vlastenec urozený. Povoláním byl důstojník; Cyril

mu toto povolání jednoduše upřel, aniž je nahradil povoláním jiným, a to je úchylka od skutečnosti velmi vážná, u politického románu, jímž Rozdrčené okovy chtějí být, dokonce povážlivá. Jak ještě později uvidíme, v době, kdy došlo k převratu, Viktor Nedobyl nebyl v Praze, jak tomu chtěl Cyril, nýbrž teprve odjížděl z místa své posádky. A jeho žena se jmenovala Albína, nikoliv Kateřina. O této Kateřině pojednává druhá kapitola Cyri-lova románu.

2

Paní Kateřina Nedobylová nebyla vlastenka. Ovšem při prohlášení českosloven-ského státu byla vesela ale neradovala se ze samostatnosti národa, ale z veselosti svého manžela. Viktor ji nikdy neviděl tak veselou. Ovšem tak veselou jako bývala za svobodna nespátril ji již nikdy.

Dvanáctipokojový byt Nedobylovy malé rodiny byl ozdoben samými prapory. Viktor je tam pověsil proti vůli Kateřiny. Jen pokojíček Kateřiny byl zbaven praporkův. Kateřině se nelíbily bíločervené prapory ale líbily se jí rakouské čer-nožluté z jedné příčiny. Bíločervené prapory se jí zdály sprosté. Myslíla si: Kdyby jsme zůstaly u Rakouska, zůstaly by nám jistě černožluté. To by byla dobrota! Nemusili by jsme si kupovat pořád nové a nové trikolory. Nebyla by tak na nich vidět špína.

Katka nosila trikoloru proti své vůli. Viktor ji k tomu nutil.

Viktor sebral všechny své černožluté prapory, a nabral na vozík kusí orlův, a to vše bylo dáno na hranici, která se postavila na dvoře. Pak se to s všeobecným jásetem zapálilo. Viktor byl u toho. Držel v ruce veliký obraz bývalého císaře Karla. Jak se hranice zapálila, praštil svou silou obrazem a pak vesele metal střepy do ohně. Někteří lidé uviděvše to, učinily totéž na svém vlastním dvoře. Druhého dne bylo na dvoře viděti jen holé doutnající spáleniště. Byli tam kusy skla, neboť obraz Karla byl zasklen. Byli tam cáry z všelijakých černožlutých praporů. Bylo tam toho moc.

Kateřina se probrala ze svého zamyšlení. Vyšla ze svého pokoje. Tu upozoro-vala, že listonoš dal do skříňky na psaní noviny. Podala je Viktorovy. Viktor si

je vzal do rukou. Poněvadž se mu do nich nechťelo, vzal si tužku a okrašloval nápisy článkův rovnými čarami. Ale poněvadž byl člověk který umí dobře čísti, věděl co ty články při kreslení znamenají ačkoliv je nečetl. Stálo tam, že Maďaři na Slovensku s obyvateli brozně kruté zacházejí. Všichni se museli podepsat, že chtějí zůstat u Maďarů, a kdo se nepodepsal, byl zastřelen.

Za několik dní odcházelí naši vojáci na Slovensko. Viktor to sdělil Katce, která se zahloubala ve vyšíování hezké dečky. „Ty se nějak staráš o tu věčnou politiku“ řekla k velkému zármutku Viktora. „Viš co? zeptal se Viktor. „Je času dosti, půjdeme na nádraží a uvidíme naše vojáky.“ „Já půjdu také“ řekla Kateřina. „Můžeš jít.“ „To je dobře, že takovou blbovinu uvidím.“ „Já ti dám blbovinu! Že tě potrestám ukrutně!“ „To by bylo tobě podobné!“ zvolala Kateřina a běžela se obléknout. Za pět minut byla hotova. „Tak pojď“ řekla a táhla Viktora ven. Viktor si vzal kabát a šel. Šly k Wilsonovu nádraží. Právě když přicházely tak odcházelí naši vojáci. Nosily prapory smrti, to jest na tvrdém papíře lidská lebka a dvě kosti skřížené pod lebkou. Všude bylo hlučno. Hrála hudba, práskali na buben a křičely lidé. Nebylo to zdravé na uši. Viktor a Kateřina se k tomu přiblížily. Při prvním kroku zatahal Viktor Kateřinu za sukni. „Co chceš?“ zeptala se. „Bude se ti to líbit?“ zeptal se. „Ne“. „Tak proč si sem chodila?“ „Jen tak.“ „Blázně!“ zvolal Viktor a šel na prázdné místo. Vojáci přicházely v hustých řadách, nosily prapory a praporečky, a všem se zdálo, že ty praporky se veseleji třepetaly, a vše se jim zdálo jasnější, rychlejší a veselejší. Kateřina vyndala kapesník beze všeho pobízení. Neměla ráda, když ji Viktor k něčemu nutil.

Když se vrátily do domu, šel se Viktor podívat na spáleniště Rakouska, které bylo na dvoře. Ale nebylo tam již nic.

Zde končí druhá kapitola. Když ji dopsal, snad že se v něm v té chvíli probudil obchodnický duch jeho předků, autor pod ni vtulil malou reklamní noticku:

Čtete román od Cyrila Ladislava Borna

ROZDRČENÉ OKOBY

o prvních dnech naší svobody

3

I v tomto druhém úseku svého vyprávění se autor zřejmě držel metody v prvé kapitole užitě a dobře osvědčené, kombinace pravdy a smyšlenky. Atmosféra příběhu se značně změnila. Tatam je jará nálada prvního převratového dne, ovzduší naděje a slibů, kdy bylo těžko nepodlehnout iluzi, že všechno se naráz změní a že pouhým faktem zhroucení staré feudální říše ihned nastane blahobyť, a kdy mrzutá a střízlivá skutečnost byla na krátký šťastný čas vytlačena snadnou symbolikou vlajících praporů a rozbíjených rakouských orlů. Tatam je vzrušená nedočkavost, s níž románový Viktor Nedobyl v první kapitole čekal na noviny; hle, tentokrát otálí s jejich četbou, třebaže jsou mu nastrčeny pod nos, zdobí je bezúčelným čárkováním, a pouze díky své vynikající znalosti písma vytuší jejich obsah. Marně se autor snaží prodloužit jáсот a ples osmadvacátého října tím, že na dvoře nedobylovského domu dává vzplanout vlastenecky děkovně hranici. Je přílišný realista, aby si mohl neuvědomit, že taková hranice nehoří dlouho, a že než se naděješ, zbude z ní požářiště, čekající na lopatu a smeták huhlajícího domovníka. Toto všechno je pravda. Z druhé kapitoly Rozdrcených okovů vysvítá, že po veliké národní slavnosti nastal všední den, plný obtíží a zmatků.

Děvĕtapůlletý spisovatel zajisté sice věděl o těchto obtížích a zmatcích jen málo, ale dovedl je vytušit z chování dospělých, již zabydlovali jeho svět. Že země je vydrancovaná a lid vyhladovělý, a že naprosto není naděje, že s nastalým mírem sama sebou pomine bída válečných let, že není uhlí, textil, mýdlo a že jedním z prvních činů nově utvořeného ministerstva výživy bylo snížení dávek žlutého kukuřičného chleba na jeden kilogram týdně na osobu, o tom měl Cyril Born poněti jen zcela nejasné, neboť sám nouzi nikdy nepoznal. Stejně jako dříve, za války, i nyní, v prvních dnech samostatnosti československého státu, hodné panímámy z Hlavova Týna nebo ze Lštění nad Sázavou pilně docházely do bytu jeho rodičů v prvním patře nedobylovského domu na Žižkově, přinášely košíky nadité sádlem a tvarem, zeleninou a máslem, vepřovými šperky, vejci a čerstvě zabitými kuřaty, a odnášely je, hlasitě rucelíbajíce, plně cenného zboží ze skladů firmy J. Born, jídelních příborů a polévaného nádobí, porcelánu a majoliky, skla křišťálového a lisovaného, stříbra a niklu. Paní Babila Bornová sice

neměla ty hodné venkovské ženy ráda – kdykoli některou z nich vyprovodila ze dveří, její málo výrazná tvář tuhla a stávala se zlou, a zlá byla její slova, jimiž odsuzovala hrabivost těch nestydatých křupanek, s nimiž se slušný člověk musí zahazovat a které už pomalu nevědí, co za ten mizerný kus žvance chtějí – ale jejich zásluhou ani ona, ani její kuchařka nebo panská se nikdy nemusily postavit do některé z těch zasmušilých front před staženými roletami krámů řeznických, uzenářských či hokynářských.

Leč věděl-li autor Rozdrcených okovů tolik co nic o obrovských zásobovacích potížích nového státu, nemohl zůstat hluchý k jeho stejně nesmírným obtížím politickým.

Cyrilův otec Ladislav Born, který se v posledních měsících existence mocnářství obával, že pád Rakouska u nás přivodí bolševickou revoluci, v den osmadvacátého října radostně ocenil inteligenci českého lidu, nedávšího se svést našeptáváním židobolševických agentů a zachovavšího důstojný klid; Cyril si tyto jeho výroky o inteligenci českého lidu dobře zapamatoval a vhodně je uplatnil v první kapitole svého románu. Ale otec vbrzku změnil tón, a namísto o inteligentním lidu jak se hovořilo o pakáži, která se začíná zvedat; půjde-li to prý tak dál, jak to jde, a nebude-li naše vláda mít hodně silnou ruku, dopadne to u nás jako v Rusku. Jeho světový názor byl prostý, zato tím pevnější. Nenáviděl židy, ale přitom se obdivoval jejich obchodnické zdatnosti. Mínil, že oni to jsou, již by chtěli na sebe strhnout všechnu moc nad světem, jež přirozeně přináleží celému bílému plemenu. Kdekoli se děje něco nekalého, má v tom prsty žid. Tuto základní pravdu si musí uvědomit každý, kdo chce jakžtakž s úspěchem čelit náporu židovské nenávisti. Hospodářské krize, války a v poslední době hrůzy bolševické revoluce v Rusku, za tím vším stojí jen a jen židé. Hrobaři Ruska, Lenin a Trocký, jsou židé; když se jim podařilo rozvrátit ruskou zemi a zaplavit ji krví, vztahují své drápopité upíří spáry i k nám a snaží se nakazit náš lid jedem podvrtné doktríny žida Marxe. Představa, že válka u nás přejde nikoli v slušný občanský smír, ale v revoluci, a že lůza, poštvaná židy, vyvstane proti majetným, naháněla Ladislavu Bornovi strach a kalila poslední měsíce jeho šťastné válečné prosperity; tím větší jeho nadšení, když v den státního převratu národ zachoval kázeň a klid a když chudí se s bohatými jen svorně radovali z nabyté svobody a samostatnosti.

Ale tato radost netrvala dlouho. Stačilo vyjít na ulici, aby citlivý a větrivý člověk rázu Ladislava Borna uznamenal jakousi znepokojivou změnu. Lid zdrzel, přestal se bát policajtů a vážit si pánů. Vychrtlí, otrhaní vojáci v šedozelených uniformách se bezúčelně potloukali po ulicích, ruce v kapsách, provokativně nezdravili oficíry, plivali mezi zuby a vráželi do chodců. Fronty, jež se vyjímalý groteskně pod třepotavou drapérií praporů, dosud vystrčených z oken, už nebyly tiché, nýbrž hlasitě repetily a stíhaly dobře oblečené a vypasené chodce nevraživými poznámkami. Když chodil do obchodu a z obchodu domů, Ladislava přepadala strach z pomýšlení, že Vídeň, kterou za celého svého dosavadního života povinně nenáviděl, už není sídlem císařské vlády, která sice jak známo utlačovala český národ a usilovala o jeho nebytí, ale byla solidní, silná, konzervativní, slušná, nepříznivá násilným změnám a nepořádkům; nyní se nám Vídeň stala cizím městem, a on, Ladislav Born, se octl sám a bez ochrany uprostřed hladového a zachmuřeného lidu, který si počíná uvědomovat, že osmdvačátého října se dal tak říkajíc opít rohlíkem a že státní převrat nejde ruku v ruce se změnami sociálními. Noviny sice stále přinášely zprávy o neutuchajících vlnách nadšení českého a slovenského lidu, ale i o hladových bouřích, stávkách a drancování velkostatků a továren. Statisíce vojáků, prchájcích z italské fronty, valily se do vnitrozemí, dělnictvo se bouřilo ve Vídni a v Budapešti, v severoněmeckých přístavech propukla revoluce, v Berlíně prý byly provedeny přípravy k dosažení rady dělníků a vojska po ruském vzoru. V pražském parlamentě i sami zástupci měšťanských stran, bezpochyby z oprávněné úzkosti a oportunistu, vedli řeči, za něž se za starého dobrého Rakouska platilo kriminále. – Velectění, vašim i našim programem jest, aby velké podniky průmyslové i jiné se staly majetkem lidu, prohlásil zástupce strany průmyslníků a bankéřů, státoprávní demokracie. A představitel agrárního klubu vyslovil přesvědčení, že cesta nazpět k hospodářským a sociálním poměrům předválečné doby je navždy uzavřena.

O jiné starosti nového státu se zčásti dočítáme i v Cyrilově citovaném textu. Základní idea Československa, totiž princip spojení dvou rovnocenných, blízce příbuzných národů Čechů a Slováků, narazila hned od první chvíle na zuřivý nesouhlas – jednak třímilionové menšiny německé, obývající pohraniční kraje Čech a Moravy, jednak Maďarů, kteří ovládali spani-

lou slovenskou zemi po dobu bezmála devíti set let, se vši samozřejmostí jí považující za svou, a nyní nikterak nebyli ochotni se jí vzdát. Myšlenka, že by měli být podřízeni nadvládě spojených Čechů a Slováků, národů, jež považovali za méněcenné, zdála se Němcům v Čechách usedlým nemožná, příšerná, revoltující. Z oken pražských domů ještě nebyly odstraněny prapory, když němečtí poslanci z českých zemí, kteří se sjeli ve Vídni, po dlouhém a rozčileném jednání vyhlásili vznik samostatných, na pražské vládě nezávislých provincií Deutschböhmen a Sudetenland, jež mají býti odtrženy od Československa a připojeny k rakouské republice. Přitom celé Slovensko bylo v moci maďarských posádek, jež se neměly k tomu, aby dobrovolně odtáhly; nezbývalo tedy vládě nového státu, než aby území tohoto státu nejprve dobyla bajonety.

Ale české vojsko, troska zaniklé rakousko-uherské armády, bylo hladové, dezorganizované, bídně vyzbrojené – v prvních dnech po převratu mělo k dispozici jen asi šest tisíc pušek nejrůznějších zastaralých typů, každý pes jiná ves – a nepřiliš ochotné nyní, po skončení čtyřleté války, pouštět se do nových válečných dobrodružství. Byl tedy odjezd prvních československých okupačních oddílů méně nadšený, méně slavnostní, než jak jej chce vidět autor Rozdrcených okovů, naprosto ne ukázněný, ne provázený jáсотem lidu, tolik jiný, že i když jádro události je historicky pravdivé, musíme toto Cyrilovo líčení začlenit už do oblasti smyšlenky, zbožného přání, fikce; zdá se, že spíš než o svědeckou pravdu šlo tu mladému spisovateli o záminku k dramatickému vystupňování konfliktu mezi Viktorem Nedobylem, vlastencem, a jeho ženou Kateřinou, černožlutou Rakušačkou. Románový Viktor je figura nesporně kladná; a nechť-li autor své dílo utopit v nudě bezkonfliktnosti, musí z jeho ženy udělat hrdinku zápornou, v tomto případě rakouskou reakcionářku. Tato nutnost ho přiměla k tomu, aby změnil jméno skutečné Viktorovy ženy, tedy aby Albínu přejmenoval na Kateřinu: měl v úmyslu své dílo předčítat v rodinném kruhu, a chtěl se vyhnout výtce, že pomlouvá svou tetu. Jak vidno, Cyril Born se zde podrobil takzvané autocenzuře.

Manželská tragédie, jež mu takto sama sebou vyrostla pod prsty, nelítostně vrcholí v třetí kapitole Rozdrcených okovů:

Paní Kateřina Nedobyllová byla smutnější a smutnější. Nastalo nepřátelství mezi oběma manžely, tentokrát se Viktor s Kateřinou sepraly k vůli vlastenectví. To vždy se polili nebo se zbili, a vůbec bylo mezi nimi nepřátelství brozné. Mnohokrát se zbili, až Viktor Kateřině vypíchl oko. Kateřina přitom nařikala, a Viktor byl tak nešťasten, že se dal do krve zbit. Dny mýjely za dnem až nastal den krásný, kdy do Prahy přijely pražské děti, to je bývalý 28 pluk z italských bojišť. Viktor vzal kabát a šel ven. Když se vrátil uvítala jej Kateřina: „Ty sprostáku blbý, ty jdeš na takovou českopitomou slavnost?“ Viktor se na ni pověsil a pravil: „Za to nevlastenectví nechť budeš ležeti na zemi!“ Kateřina se skulila na zem. Při tom ji Viktor strhl pásku z oka. Ale Kateřina jej tak štípala do nosu, až mu zčervenal. Viktor šel mlčky do svého pokoje. Celý den neovzal do úst kouska jídla. Smutně končí milý a laskavý čtenáři tato třetí kapitola, ale vesele počíná čtvrtá.

S uvedením kapitoly takto lákavě ohlášené nesmíme otálet:

Viktor se ze svého myšlení probral až ve čtyři hodiny a pak si vzal knihu a četl do 8 hodin. Tu vstoupila Kateřina do pokoje a... divný to úkaz! Měla opět dvě oči. Její obličej byl kliděn a nejevil žádného výrazu, že by Viktora něčím chtěla překvapiti. Její ošklivé pihy byly pryč a od zmizení jejich byla krásná! Viktor se jí lekl. Ona padla před ním na kolena a prosila: „Viktorku odpusť...“ Nedořekla ale pustila se do pláče. „Co Katusko?“ zeptal se mírně Viktor. „Odpusť můj drahoušku ty můj zlatoušku že tě tak trápím!“ Prosila plačky Kateřina. „Mám nyní dětinskou radost z prohlášení českého státu! Rozmyslila jsem si jaké je to krásné! Jaký to byl dřív v menšinách českých útisk! To vše již nebude!“

„Odpouštím ti to,“ pravil Viktor. „Ale nyní mi odpusť, že jsem ti vypíchl prstem oko.“ „Ba, odpouštím ti to ráda!“ „Ale snad vidíš hůř?“ „Nikoli. Hůře nevidím. Na to oko jsem dřív, před vypíchnutím neviděla.“ „Ale Kateřino, kam jsi dala pihy?“ „No viděl jsi že jsem po několik dní byla špinavá. To byla mast proti pibám.“ „Aha,“ pravil Viktor. Kateřina si sedla do křesla vyřezávaného uměleckou rukou. Viktor řekl: „Nemáš večeři?“ „Marie ji vaří.“ „Tak, dvě, tři služky máme a v devět hodin není večeře. To je dnes svět,“ pravil Viktor.

Šli spat až v ¼ ráno.

V příští kapitole pak se dovídáme, proč Cyril pro Viktorovu manželku ze všech možných ženských jmen zvolil právě Kateřinu:

25 listopadu měla Katka svátek. Celý den seděla u kupy dárků, ale ještě měla dostat dar od Viktora. Tu přišel do pokoje Viktor s karabáčem v ruce. Druhý karabáč byl ovinut kol jeho těla. Katka se lekla neboť se domnívala, že Viktor jí zase chce dáti několik ran, ale on jí dal prsten a knihy. Ptala se: „A k čemu jsou ty karabáče?“ „Uvidíš.“ Vtom přišla Marie a nesla košíček. Jak ten košíček otevřela, vystrčilo z něj pěkně štěně hlavičku. Byl to pes rasy Dobrmanské, což je jedna z nejoblíbenějších. Dorostlý Dobrman je nejmodernější pes, a nejlepší policejní pes. Štěně si hned vše očuchalo, a jako by se nic nestalo běhalo a škrábalo. Katka plakala radostí. Těž v noci příštího dne nespala. Jak by mohla spáti, když měla takovou radost. Ráno se hned ovynula kol šije Viktorovy a skropila jej hojnými slzami. Ale náhle si vzpomněla: „Jaké dáme pejskovi jméno?“ Viktor řekl: „Nějaké vlastenecké.“ „Tak teda Togo.“ „Dobře.“ „Vidíš, jakou máš chytrou ženu! A kolik stály ty karabáče, a k tomu šňůrka a košík a pásek pro psa?“ „40 korun.“ „Nedivím se tomu.“ „Já také ne.“ „A kolik jsi pro mé narozeniny vydal celkem?“ „Přesně 1100.“ „Zlatých?“ „Korun.“ „Hm.“ „A tvé dárky, nepočítaje pejska, stály as 10 Kr.“ „Ano.“ A rozešly se. Ona se zabrala do čtení gratulací. Když vše dočetla, mazlila se s detektivem, který vesele štěkal. Celý den uběhl rychle. – Zde je kapitola doplněna poznámkou pod čarou: Říkám, že se mazlila s detektivem, protože dobrman je policejní pes.

Toto líčení znovunastalého štěstí románových manželů Nedobylových, do něhož zaznívá zidealizovaný ohlas rozpočtových a výdajových disputací, jež Cyril slyšel od svých rodičů, opírá se o autorův silný prožitek: právě v té době, kdy Cyril psal Rozdrcené okovy, uvedl Ladislav Born do své domácnosti štěně dobrmana, ovšem ne vesele běhající a štěkající, jak to Cyril líčí po svévolném způsobu básníků, nýbrž naopak zoufale tesknící po matce a bratřích a nadto nemocné po nedávném barbarském přistřížení ocásku a oušek; pouhým pak záznamem jeho jména, jež štěněti bylo přirčeno, a hlavně poznámkou, že jde o jméno vlastenecké, autor se tu mimoděk šťastně navrácí na půdu politiky a do atmosféry „prvních dní naší svobody“, z níž užuž unikal. Neboť nikdy jindy než právě v oné době by pražskému zámožnému obchodníkovi anebo – v Cyrilově románu – choti

urozeného vlastence Viktora Nedobyla nebylo mohlo přijít na mysl, aby svému psovi z vlasteneckých důvodů přiřkl jméno neznámé africké země černochů, donedávna německé kolonie.

Vskutku podivná to doba iluzí a víry v zázraky. Bylo-li samo zhroucení Rakousko-Uherska bráno za zázrak, nebylo důvodu, proč by nemohly bezprostředně následovat zázraky další. Země zpustošená, lid hladový a zklamáný ve své naději na lepší a důstojnější život, finance rozvrácené, armáda rozbitá, zdraví národa podlomené, venkov vydrancovaný, města zamořená epidemickými chorobami, pole vymrskaná, tyto nesporné a do očí bijící skutečnosti odbývali politici vůdcové národa jásotným a opilou vírou prochnutým poukazem na to, že vítězní Spojenci, slavná Dohoda, na nás hledí s úctou a láskou a že se jenjen třesou nedočkavostí, aby nám pomohli od našich nesnází a dovedli nás k významu a postavení po pravdě světovému.

Vůdce československé delegace, vyslané k mezinárodním poradám do Ženevy, předseda Národního výboru doktor Karel Kramář, vrátil se do Prahy tak nadšen, tak opojen, že jeho nemalá inteligence tím byla narušena, a on nenalézaje pro velikost svých dojmů patřičných slov, jen slzel a blábolil: – To vám bylo něco báječného! Něco úžasného! Něco tak ohromného, že si to ani nedovedete představit! Jen považte, že třeba francouzský předseda nám řekl doslova: Vy Češi a Slováci jste největší národ. – A Kramářovi druhové z cesty mluvili nejinak. Prý diplomaté Západu nehnou prstem, aniž si k tomu vyžádali svolení našich velikých představitelů, presidenta Masaryka a ministra Beneše; autorita těchto lidí je neuvěřitelná. Čeká na nás grandiózní budoucnost. Všechny úvahy zástupců se točí jen kolem nás, Čechoslováků, nic jiného jim neleží na srdci než náš prospěch. Oni v nás vidí jedinou solidní hradbu před morem bolševismu, a proto nás chtějí podporovat a snesou nám k nohám, cožkoli budeme chtít. Jeden italský diplomat by si prý přál stát se členem českého národa. Francouz Clémenceau se slzami v očích líbal československý prapor jakožto prapor národa nejušlechtilejšího.

Byli snad muži, již přinášeli a šířili tyto fantastické zprávy a nálady, nadobro slabomyslní? Máme za to, že není třeba je odsuzovat takto jednoznačně. Politici představitelé malého národa, kteří až dosud poznali nevládné prostředí Vídně, kdež s nimi bývalo jednáno stroze, bez diploma-

tických rukaviček, vkročili poprvé na fórum světové, a zvyklí slyšet jen drsné a nepřijemné pravdy, s rozkoší teď přijímali za pravdu i běžné a nic neříkající projevy mezinárodní zdvořilosti a vraceli se pak domů omámení, vyšinutí z kolejí zdravého rozumu. A noviny v miliónech výtisků šířily jejich horečné dojmy, zprávy a nálady, jež pak opakovány a zveličovány docházely pravděpodobnosti a víry. Historicky vzdělaní politikové si připomínali, že Prusko v dávnověku bývalo osídleno Slovany, a dožadovali se proto, aby Československo bylo rozšířeno o území sahající k Baltickému moři. Jistý vážený český sociolog přednesl v Národním výboru návrh, aby k Československu byla připojena Vídeň se severní částí Dolních Rakous, neboť země ta je přímé zeměpisné pokračování českých zemí. Dlužno říci, že tyto nápady se leckomu zdály poněkud upřílišené; zato bouřlivě vyslovovaný a v novinách vytrvale otiskovaný požadavek, aby Československu byly přiděleny zámořské kolonie, by v řadách české buržoazie přijímán s vážností a porozuměním.

Námítka, že Československo – pokud k němu nebude připojeno Prusko – jest stát vnitrozemský, oddělený od moře cizími územními celky, shledána nicotnou: Spojenci, kteří nás tolik milují, nám zajisté s radostí dají k dispozici některé ze svých velikých přístavů, třeba Terst, Marseille, Toulon, a do těchto přístavů budeme spánembohem jezdit po železnici; odtud pak už budeme brázdit hladinu oceánů svými vlastními koráby. Novinářská zpráva o čtyřech ve Vladivostoku kotvících lodích, které prý patří československým legiím, vítězně bojujícím v Rusku proti bolševikům, velmi napomohla těmto fantaziím; našli se lidé ochotní sehnat kapitál k založení československé námořní společnosti. Tím byl problém naší účasti na světovém kolonizačním ruchu hladce vyřešen. Vlastní otázka, o kteréže kolonie se máme ucházet, byla o něco obtížnější, ale ne tolik, aby bylo třeba nad ní mávnout rukou. Je sice pravda, že bílé plochy, jimiž byly na mapách světa vyznačovány exotické země, po nichž žádný imperialistický stát dosud nevztáhl ruku, v posledním čtvrtstoletí zmizely. Ale nesmělo se zapomínat na kolonie poražené říše německé, především kraj Herrerů a Witbojů v jižní Africe, a pak Togo v Africe západní. Znalci zeměpisu byli zajedno v mínění, že o zemi Herrerů a Witbojů není co stát, protože trpí nedostatkem vody, a diamantová pole, jež tam leží, jsou nevalné ceny; zato Togo,

hoj, toť hotový ráj! Země neveliká, šikovná, s písčnou mořskou pláží padesát kilometrů dlouhou, obydlená dvěma milióny mírumilovných černochů a dvěma sty bělochy, porostlá gumovníky a kokosovníky, s kvetoucím vývozem čaje a kávy, kaučuku a slonové kosti. – Togo přijmeme bez neplodného váhání, napsal do Českého slova znalec koloniálních otázek, spisovatel Havlasa, který se proslavil nejen dlouhou řadou exotických románů, ale i výrokem, že jest posláním českého národa obrodit bílou rasu.

V té době Anglie, Itálie a Francie, velmoci beztak už nasycené, chtivě rozchvacovaly konkursní koloniální podstatu poraženého Turecka; Francouzi se drali do Sýrie, Taliáni do Malé Asie, Angličané okupovali kraje kolem Perského zálivu, snažíce se tak upevnit své panství nad Indickým oceánem, i zdálo se nasnadě, že na vsi této kořisti budou míti dosti a že o Toho, jedině maličkého Togo, nebudou mít zájem a přidělí nám je s radostí; ostatně množily se zprávy, že v Paříži a Londýně nám tuto kolonii už přislíbili, a ještě se divili, že chceme jen tak málo. Citovalo se údajné slovo Clémencauovo: – Co je takové Togo – un tel Togo – pro národ tak veliký a slavný, jako jste vy? – Pražské dámy už přivykly představě, jak se budou slunit na písčné pláži v Togu nebo na březích Tožského jezera. Mapy Afriky byly všude vyprodány; hlavní město Toga, Lome, se u nás stalo obecně a familiárně známým, jako by leželo na Sázavě, a ne na Otročím pobřeží; v kabaretu, jež v pražské Lucerně otevřel písničkář Karel Hašler, zpíval se kuplet: Tugo, to není mnoho, leč bude naše. Jeden malý noční podnik za Prašnou bránou v Praze dostal na velmi krátkou dobu jméno Togo; než tomu policie zabránila, hrála tam kapela dam převlečených za černošky.

Tolik na vysvětlenou podivné pasáže Rozdrcených okovů, v níž Cyril Born prohlašuje jméno Togo, jehož se dostalo dobrmanovi Kateřiny Nedybové, za jméno vlastenecké. Jak pověděno, autor si tuto epizodu nevymyslil, nýbrž převzal ji do svého díla ze skutečnosti svého rodinného prostředí. Opravdový pes Togo, akvizice Ladislava Borna, nevinný živý dokument krátkého imperialistického snu svého pána, nesl toto jméno a slyšel na ně až do své smrti, k níž došlo o patnáct let později, tedy dlouho a dlouho poté, kdy Anglie a Francie, ukázavše nám tvář nezvykle a nechápavě chladnou, bez řeči se mezi sebou o Togo rozdělily a připojily tuto zemi k svým državám dosavadním.

5

V roce 1918, šestnáctého 12 měsíc, píše pak Cyril Born v závěrečné kapitole Rozdrcených okovů, bylo po Praze hlučno. Zítřa přijede z ciziny do svobodné vlasti president Tomáš Garrigue Masaryk! Lidé se však dověděli, že Tomáš přijede až ve čtvrtek. Avšak zas ne! Ve čtvrtek se mohly těšiti na pátek. Lidé se strachovaly, aby milého dědouska někdo nepostřelil. Pátek očekávaly s napětím, ale zklamaly se zase. Přijede v sobotu.

Kateřina byla celý čtvrtek rozechvěna. Zítřek. Tu přišel Viktor s Togem domů. Vedl jej po prvé na procházku. Sdělil Katce, že president Garrigue přijede pozítří. Katka se uspokojila a pravila: „Snad draného dědouska nezastřeli nikdo.“

Byla to zvláštní náhoda! V sobotu bude Tomášův svátek! Lidé, mezi nimiž byla Nedobylova rodina, se hned ráno ubírali k Wilsonovu nádraží. Nádherně bylo ozdobeno! U dveří byla brána, vlastně živá brána sesazená z praporů a květin. Ulice byli uzavřeny od 1 hodiny odpolední! Když si Nedobyl a Nedobylová vše důkladně prohlédly, ubíraly se k Viktorovu příteli Janáčkovy. Šly Hyberskou ulicí po Josefském náměstí na Příkopy, a z Příkopů na Václavské náměstí. Tam bydlely Janáčkovy. Paní Janáčková volala na schodou:

„Čekám! Čekám!“

Když vstoupily do síně, sedělo u stolu dítě, jež se na ně smálo. Byl to Jirka Janáčků. Četl knihu. Viktor mrkl na knihu. Nápis měla Dva roky prázdnin. Jules Verne. Viktor to řekl Kateřině. Odtud šli na balkon.

Měly krásné místo. Balkon byl ověncený chvojím, a visela z něho bohatá draperie. Na zábradlí u zdi byly dva vánoční stromky. To že štědrý den měl být za tři dny. Nestálo se na holém vápnu, ale na krásném koberci. Nad nimi byl bílo-modročervený deštník. Čalouníci zde měly práci 1 týden.

Nastala chvíle mlčení. Přerušil ji Viktor, pravě:

„Já budu brečet.“

Kateřina pohlédla naň udiveně. „Proč? Že přijede president?“

„Ne. Ale duševně dojat.“

Byla druhá hodina. Zlaté slunko sladce se usmívalo na stověžatou Prahu. Mile hrálo. Bylo viděti menší oddíly sokolských bratrů. Měli peleriny černé, červené košile, hrubé kalhoty a hrubý kabátec. Viktor na ně hleděl pozorně, neboť nevěděl jestli ještě nejde president. Dočkal se toho brzy.

Bylo kol čtvrté hodiny. Slunce přestalo svítiti, ale počal padati sníh. Na balkonu stáli všichni posněženi. V tu chvíli jejich zrakům se objevily krásné věci. Masarykův pochod! Nejdříve jely střelci na koních. Modré košile v podobě sokolových košil, kabátce a kalhoty jako sokol, ale bleděmodré. Za nimi jely sokolové ve svých krojích. Pak šly legionáři francouzští. Měli modrý oblek, modrou čepici, která jim dosahovala až spod hlavy. Pak šly sokolové pěší. Po sokolech pěších šly italsí legionáři. Průvod ten byl jako obrovský had. Za tímto světlým hadem byl jakýsi černý had. Vypadalo to, jako by se ty dva hadi stíhaly. Nikdo nevěděl, co ten černý had je. Poznaly to brzy.

Tento černý had byly automobily. Ty jely hrozně pomalu. Na zrak Viktorův dopadl krásný automobil. „Že v tom jede prezident!“ zvolal a prstem ukazoval na auto. On jel pomalu, obklopen jsa legionáři.

Kateřina se podívala na Nedobyla. Jeho tvář byla jako z kamene vytesána. Náhle chytil Kateřinu do náručí a zvolal: „Zlatoušku – jede Garrigue Masaryk Tomáš!“

Kateřina vyskočila rovnýma nohama a dala se do vlasteneckého upřímného pláče.

Byl to opravdu prezident Masaryk, jak Viktor poznal. Že byl obklopen legionáři, byla také pravda. Ale jakými! Všichni měli podepsané ortele smrti, od Rakouska. Nyní ovšem byli osvobozeni.

Jaký jest prezident Masaryk vznešený, inteligentní a vážený muž, povím vám. Prezident měl jeti matičkou Prahou v Habsburském krásném kočáře. Ale ten vznešený, deligátní muž v něm jeti – nechtěl, poněvadž kočár byl poskvrněn habsburskou rukou. Jel raději v automobilu. Kdo v něm jel, povím vám. Důležitá památka jest, jak ten automobil vypadal. V mou paměť se to vrývá podnes – Tato věta je opatřena hvězdičkou, jež se vztahuje k poznámce pod čarou: Dne 16. února 1919.

Byl nad jiné výborný, pokračuje Cyril ve svém líčení. K tomu byl ověnčen. V zadu, kde jest místo na košíky a balíky, byli urostlé, vznešené palmy. Ale bylo to nádherné! Legionáři kolem jdoucí ozdobovali to ještě vznešeněji. „Na zdar! Na zdar! Na zdar!“ Opakovalo se v rozradovaných srdcích.

Viktor pozoroval s velikou radostí, jak Kateřina jest rozechvěna. Při oběvení hlavy tatíčka Masaryka dala se do prudkého pláče. Viktor ji neutěšoval, protože plakal rovněž. V automobilech jezdily ještě:

1. *Spisovatel Jirásek.*

2. *Bojovník Husák.*

3. *Poslanci: Stříbrný, Kramář, Klofáč a jiní.*

Potom šly sokolové s prapory. Každý by řekl kdo to neviděl že to není hezké, ale bylo to nádherné.

Končilo to vše dívkami v krojích.

Viktor s Kateřinou vracejíce se slyšely mnoho dělových výstřelů.

Celou noc proležely nemohouce usnouti.

A po této kapitole, již považujeme za vrchol Cyrilovy románové prvotiny, následuje už jen pár řádek, překvapivě spádých, označených, jako *Dodatek*:

Togoušek rostl jako z vody. Kateřina projevila radost. Když Viktor ji dal Togouškův rodokmen, to jest list, na němž jsou napsány psovi rodiče, dědečkové, praprapradědečkové, a. t. d. Má-li to pes, jest cenější.

Ale nyní se musím rozloučiti se čtenářstvem.

Z Bohem čtenáři!

C. L. Born.

ČÁST PRVNÍ

Bugatti

KAPITOLA PRVNÍ

Hráči božího teamu

I

Alíkův život devatenáctiletého výrostka se skládal z hodnot, které byly – mluveno jeho slovníkem – bezvadné nebo prima, a pak ze všeho toho, co zahrnoval do rozsáhlé kategorie zvané otrava. Nic jiného na světě nebylo. Například dvousedadlový sportovní vůz Bugatti, jež mu starý pán – rozuměno Alíkův otec – daroval za úspěšně složenou maturitu, ojetý, ale bezvadně udržovaný osmiválec s fantastickou akcelerací, v zatáčkách hbitý jako tygr, byl prima; to se nedalo popřít, to se musilo uznat a pochválit. Naproti tomu škola – Alík byl kandidát stavebního inženýrství na technice –, pupínky, které se mu dělaly na tváři, kázání, jimiž starý pán vydatně působil na Alíkovu výchovu, to všechno byla otrava. A když občas udělal bilanci, shledával, že otravy v jeho životě jsou v silné většině.

Ale onen večer, jež zakončil svou pamětihodnou krádeží lucerny, byl prima, přesněji řečeno: kladné zážitky znatelně převýšily všechno to, co se nepovedlo. Začalo to nemastně neslaně, ale pak se vše obrátilo. Nejprve nastartoval svou bugatku a vyjel si do středu města v naději, že se mu podaří namluvit si nějakou dívku. Alík ještě nikdy neměl dívku, a to ho mrzelo a trápilo, jednak proto, že se často cítil osamělý a že trpíval jakýmsi divným steskem, jako by mu něčeho bylo líto, přičemž nevěděl, čeho by mu vlastně mělo být líto, jednak proto, že starý pán horoval pro to, čemu říkal pohlavní čistota u mladých lidí, a Alík byl vždy proti všemu, pro co jeho otec horoval. Tvrdilo se, že děvčata se lepí na každého, kdo má automobil, ale Alíkovi se toto tvrzení nechtělo a nechtělo osvědčit. Neosvědčilo se ani tentokrát: loudal se těsně při chodníku, co dovedl nejpomaleji, po celé délce

Václavského náměstí, od Koruny k Muzeu, a lovil očima dívku, která by byla ochotna k němu nasednout a dát se svézt, ale dívky, které potkával, buď chodily ve dvou, anebo měly už své mládence, anebo byly ošklivé, anebo se jim zdál ošklivý on, Alík, a jevily proto okázalý nezájem, anebo naopak projevovaly zájmu až příliš mnoho, stavěly se k Alíkovi bokem, mrkaly na něj podmalovanými očima, a aniž čekaly, až je osloví, oslovovaly jej samy; a takových dívek se Alík bál, ne proto, že starý pán ho před nimi varoval, ale že viděl u jednoho lékaře, k němuž ho otec zvláště kvůli tomu poslal, fotografie lidí venericky nakažených, a to byly takové hrůzy, že nebylo možno na ně zapomenout.

Už se setmělo, po celé délce Václavského bulváru se rozzžaly dvě řady žlutavých luceren a světelné reklamy počaly fungovat, ohromné červené zářící nůžky se jaly stříhat houstnoucí tmou, zelená obryně, sedící u šicího stroje značky Singer, dala se do práce, potahujíc látku a šlapajíc na pedál, nesmírný čáp odkudsi vytahoval zobákem šťučky sukna a rovnal je na sebe. Výkladní skříně zazářily bílým světlem, v planoucích oknech kavárny Fénix bylo vidět hlavy čtenářů novin. Alík otočil u Muzea a jel po druhé straně dolů k Můstku – tenkrát se u nás jezdilo vlevo – a už toho všeho pomalu začínal mít dost, když minul vchod Osvobozeného divadla a řekl si, že se tam podívá; zaparkoval tedy a vystoupil. Při jeho smůle bylo ovšem pravděpodobné, že budou mít vyprodáno, a vskutku měli, ale před kasou se potuloval mládenec, který měl jeden lístek na prodej, a Alík nic víc než jeden lístek nepotřeboval, protože byl sám.

Tím se jeho štěstí obrátilo.

Hrál se kus, který se jmenoval Gorila ex machina neboli Tajemství Cliftonova kladívka, a byla to prima parodie na detektivky takzvané blbé. Alík si umínil, že bude dělat výtržnost tím, že bude hodně řvát, ale protože řvalo celé publikum, Alíkovo řvaní zaniklo, a nakonec na své předsevzetí zapomněl a řval jen tak. Voskovec a Werich, hlavní protagonisté a autoři kusu, vystupovali jakožto Réaumur a Celsius, sirotkové lowoodští, a měli bezvadné fóry a zpívali bezvadnou písničku na melodii foxtrotu Constantinople, a Alík jim tleskal tím víc, že byli mladí jako on, nejvyš o rucek, o dva starší, a že Alíkův otec se o nich nedávno nevrle vyjádřil v ten smysl, že to jsou anarchisté, kterým nic není svaté a kteří

se dovedou jen všemu vysmívat: takto otravně se vyjadřoval starý pán, když ho to posedlo.

Po představení Alík znovu nasedl do vozu a příjemně rozjařen, melodii foxtrotu Constantinople v hlavě a ve všech nervech, bloudil po Praze, přemýšleje, jak naložit s načatým večerem; a když vjel do Lazarské ulice, uviděl hlouček lidí, kteří se obdivovali vozidlu, zaparkovanému před vchodem Grado tabarinu, a nebylo divu, že se mu obdivují, neboť byla to skvostná Mercedes, luxusní černý kabriolet v pravé kůži, šestiválec, se špičatým chladičem, nad ním zářila trojčipá hvězda v kruhu. Takovýchto mercedesek nejezdilo tehdy po Praze mnoho; Alík věděl jen o jediné, a ta patřila ministrovi, který ostával v téže ulici, kde stála vila Alíkova otce. Bobeš, páně ministrův syn, se v ní nesmírně naparoval a shlížel svrchu na Alíkovu bugatku – ovšem neprávem, neboť dívat se svrchu na jakoukoli bugatku může jen pitomec, i když sám jezdí v mercedesce. Nadto Alíkovi jeho bugatka doopravdy patřila – když mu ji starý pán daroval, koupil si pro svou vlastní potřebu krásnou šestiválcovou Delage, a od té doby se synovy bugatky ani nedotkl – kdežto Bobeš v mercedesce pouze směl jezdit, když ji pan ministr náhodou nepotřeboval.

Alík neměl Bobeše rád, to hlavně proto, že starý pán velmi naléhal na to, aby s ním kamarádil, neboť pan ministr byl stejně jako on národní socialista; kromě toho Bobeš byl nadutý a ohrnoval nos nad Alíkovou bugatkou. Ale protože světelná reklama nad vchodem Grada zářila nadmíru lákavě a že Alíka opět počal posedat jeho divný stesk, rozhodl se, že se podívá dovnitř, není-li tam Bobeš. Kdyby čert nespal a místo Bobeše tam byl sám pan ministr, Alík by zmizel.

Ale byl tam Bobeš. Seděl u barového pultu na vysoké stoličce a vedle něho seděla krásná dívka, černá a snědá, vlasy ostríhané nakrátko a vykartáčované do vysokého ebenového lesku, s našikmělýma černýma očima a s velkými rudými ústy. Když se k nim Alík ubíral, mimoděk na sebe pohlédl do jednoho ze zrcadel, jimiž byly obloženy podpěrné sloupy, a srdce se mu zachvělo, když uviděl svou hubenost, svůj velký ohryzek, který mu vyčníval nad motýlkem z límce, své pupínky.

– Tě bůh, řekl Bobeš.

– Ahoj tě, řekl Alík. A protože se Bobeš neměl k tomu, aby ho představil své dívce, učinil to sám. – Šnajberk, řekl řízně a srazil přitom podpatky.

– Těší mě, řekla dívka lhostejně a přísála se k brčku, jímž srkala svou grenadinu, ve které se koupala třešnička a kousek ledu.

Alík sebral odvalu a vlezl na stoličku vedle ní. Mohl to učinit, aniž požádal o dovolení, protože barový pult není stůl.

– Kde se tu bereš? zeptal se Bobeš. Byl velmi hezký, mužný, a ač byl stejně starý jako Alík, vypadal dospěle.

– Byl jsem na Burianovi. To neznáte Hadimršku, řekl Alík. Sám dobře nevěděl, proč neřekl pravdu; byla to asi podvědomá reakce na otcovy otravné řeči o pravdomluvnosti jakožto hlavní ctnosti skutečného gentlemana. – Jednu domácí, řekl barmanovi. Chtěl tím dokázat Bobešově dívce, že se vyzná. Nováček, neznalý barového života, by si objednal jednu whisky, a barman by mu pak automaticky nalil pravou Black and White, která je dvakrát tak drahá jako domácí whisky a není o nic lepší; obojí chutná mdle, jako po petroleji.

– My byli v biu, na Božská žena s Gretou Garbo, řekla dívka.

– A byla opravdu božská? zeptal se Alík.

– Byla, řekla dívka. – A hlavně božský byl Lars Hanson, který s ní hrál. To je ten, který hrál hlavní roli v Gösta Berling.

Na jejím způsobu řeči bylo patrné, že je děsně nevzdělaná, ale byla krásná, až se užil dech. Alík si představoval, jak její nahý krk, ozdobený perličkami nepravidelného tvaru, voní mladou ženskou pleť, pudrem a kolínskou, a bylo mu teskno. Připomněl si přitom, že starý pán se ve svém horování pro pohlavní čistotu zastává nejen zdrženlivosti tělesné, ale i cudnosti myšlení. – Až na tebe přijdou touhy, tak si je nech zajít, řekl jednou Alíkovi. Páni, to jsou rady, myslil si Alík. Ať jde do háje s takovými radami. Jako by to mělo cenu a jako by to vůbec šlo, myslet si, že něco není, když člověk dobře ví, že to je.

– Prosím, jedna domácí, řekl barman a přišoupl k němu tácek, na němž stála jedna domácí whisky a sklenka sodovky, k jejímuž orosnému boku bylo zajímavě přilípnuto brčko, chráněné papírovým pouzderkem. V baru se setmělo, vzplanula rudá a zelená světa a hudba začala hrát tango *Ein bischen Feuer*.

– Zatančíme si? Zeptal se Bobeš.

– Já tango nerada, řekla dívka.

- Ein bisschen Feuer, jak se potichu prozpěvovat Alík, aby řeč nestála.
- Co to znamená po česku? zeptala se dívka.
- Trochu ohně, řekl Alík.
- To bys potřeboval, trochu ohně, řekl Bobeš.
- Alík se urazil.
- Já mám náhodou víc ohně než ty, abys věděl, řekl.
- Kluci, nechte se, řekla dívka. – Jaký je ten Hadimrška? zeptala se Alíka.
- Prima, řekl Alík.
- A neviděl jste toho nového Voskovce a Wericha, jakpak se to jmenuje: Gorila nebo tak nějak?
- Neviděl, řekl Alík. – Poslyšte, víte, že ani nevím, jak se vlastně jmenujete?
- Třeba Růžena, řekla dívka.
- To ne, já nechci vědět, jak se třeba jmenujete. Já chci vědět, jak se doopravdy jmenujete.
- Tak tedy doopravdy Růžena, řekla dívka.
- Bobeš pohněván, že Alík se baví s jeho děvčetem, přemýšlel, jak by ho dopálil.
- Jsi tady se svou kastlí? zeptal se.
- S jakou kastlí? zeptal se Alík, ač věděl, co Bobeš míní.
- No s tím svým křápem.
- S jakým křápem? tázal se Alík ledově, neúprosně.
- No s tou tvou bugatkou, řekl Bobeš.
- Hele, řekl Alík. – Já bych tvou mercedesku nikdy nenazval kastlí nebo křápem, protože mercedeska není ani kastle ani křáp. Ale ani má bugatka není ani kastle ani křáp. Takhle se nemá mluvit.
- Kluci, nehádejte se pořád, řekla dívka Růžena.
- Já už mlčím, řekl Bobeš, a předkloniv se, podíval se Alíkovi pod bradu.
- Škoda, že máš motejlka, řekl.
- Proč to? zeptal se Alík.
- Protože já stříhám kravaty, řekl Bobeš, a na důkaz pravdy vytáhl z kapsy nůžtičky.
- Bobíku, ty jseš, řekla Růžena káravě.
- Alíka zabořilo, že Růžena Bobešovi tyká.

– Stříhat kravaty, to nemá cenu, řekl.
– Náhodou to má cenu, řekl Bobeš. – Dělán si sbírku kravát, které jsem ustríhl.

– Já si dělám sbírku kradených ručníků, to má cenu, řekl Alík.

– To je sám kradete? podivila se dívka.

– Sám, řekl Alík hrdě. Nebyla to pravda – loni, když s otcem a se sestrou cestoval po Francii, dostal sice nápad, že by to byl dobrý sport, krást ve veřejných podnicích ručníky a udělat si z nich sbírku, ale nikdy to neudělal, protože se mu nedostávalo odvahy – ale na Bobešovu dívku to zřejmě udělalo dobrý dojem. – Mám ve své sbírce několik vzácných exemplářů, pokračoval, – ručník z hotelu Ruhl v Nizze, z Majesticu v Cannes, z Ritzu v Paříži. To má cenu, protože na těch ručnících jsou monogramy, a tak každý může vidět, že jsou z krádeže. Ale jak dokážeš u kravaty, že jsi ji opravdu někomu ustríhl?

– Já svou sbírku nikomu neukazuji, já se nikomu nechlubím, já stříhám kravaty jen tak, že mě to těší, řekl Bobeš.

– Kluci, vy jste! řekla Růžena.

– Tamhle tomu plešatému bys ji ustríhl? Řekl Alík a ukázal ke stolu na protější straně parketu, kde seděli dva starší muži s paní v křiklavě zeleném úboru a pili šampaňské.

– Ustríhl, řekl Bobeš.

– Tak se předved', řekl Alík.

– Bobe, jestli to uděláš, tak s tebou do smrti nepromluví, řekla dívka, a dodala hněvivě k Alíkovi: – A vy si nechte to hecování.

Bobeš beze slova slezl se stoličky a pomalu se ubíral, třepaje nůžtičkami, navlečenými na palec a ukazovák pravé ruky, k označenému stolu.

– Bobe, okamžitě si sedneš, řekla Růžena.

Jestli to udělá, tak je hrdina, pomyslí si Alík, a srdce se mu rozbušilo napětím. Ale Bobeš nebyl hrdina. Když k stolku došel, uklonil se oběma pánům a zelené dámě, řekl pardon, udělal vlevo bok a ubíral se na toaletu.

Takhle se shodit, pomyslí si Alík.

– Bobeš je prima kluk, řekl.

– Prima, řekla Růžena. – Já ho mám ráda.

To nemá cenu, dělat jim slona, pomyslí si Alík roztrpčen, a rychle

dosrkával svou domácí whisky. Hudba začala hrát charleston Yes, sir, that's my baby.

– Jsi hrdina, řekl ironicky Alík, když se Bobeš vrátil.

– Když já jsem si všim teprve v poslední chvíli, že to jsou známí mých rodičů, a to by bylo nestálo za ten malér, no ne, Ružko? řekl Bobeš.

Opravdu se jmenuje Růžena, pomyslí si Alík. Potěšilo ho, že ho neobe-
lhala.

– Zatančíme si? řekl Bobeš.

Růžena tentokrát neodmítla a sestoupila se stoličky.

– Já už jdu, řekl Alík.

– Počkejte na nás, my už taky jdeme, řekla Růžena, ubírajíc se k parketu.

To Alíka potěšilo, i objednal si ještě jednu whisky.

Když z baru vyšli a nasedli do svých vozů, Alík do bugatky, Bobeš s dív-
kou Růženou do mercedesky, bylo půl dvanácté; a ač oba dva, Alík i Bobeš,
bydlili za Letenskou plání, aniž si co řekli, za mostem Legií odbočili vlevo,
a už uháněli k zbraslavské silnici, bugatka vpředu, Mercedes v nebezpečné
blízkosti za ní. Alík roztočil dvojku, až Bugatti pod ním ječela, paang, pře-
hodil na trojku, paang, přehodil na čtyřku. Stroj přestával být strojem a stá-
val se čímsi živoucím, a naopak Alík jako by se stával strojem – chytrým,
dokonalým, přesně pracujícím strojem. Byl najednou úplně sám na světě,
sám s Mercedesem v zádech. Oba vozy projely jako šípy zatačky pod Bar-
randovou skálou a vletěly na rovnou silnici u Malé Chuchle. Stromy počaly
splývat ve dvě souvislé stěny a mezi nimi plamenná světla velikých fran-
couzských reflektorů lízala přímkou asfaltové cesty. Vedu, myslil si Alík.
Toto si myslil a nic jiného, protože nic jiného mezi nebem a zemí nebylo
důležité. Cítil, jak se mu vlasy na hlavě ježí rozkoší; nebylo na světě jiné
rozkoše nad opojnou rozkoš z rychlé a nebezpečné jízdy, a ta ho teď zapla-
vovala stěží snesitelnou měrou. Připadalo mu, že skutečnost silnice, pat-
níků, stromů se neustále propadá v nicotu, a že záleží na něm, na jeho ner-
vech, aby tomu zabránil a aby udržel skutečnost na uzdě tak, aby zůstala
skutečností: jeho rozkoš byla rozkoší tvůrce, demiurga, který zachovává
svou vůli samu podstatu světa.

Vtom žár dvou světél vyšlehl po jeho pravé straně. Mercedes ho dotaho-
val. To, co lehká a mrštná Bugatti získala v zatačkách, ztrácela nyní

v rovině. Alík stiskl zuby, až ho zabořily čelisti. Ač se blížili k obci Lahovičkám a k úzkému mostu přes Berounku, který se v této rychlosti projeti nedal, Alík držel pedál plynu sešlápnutý až ke dnu. Všechno úsilí bylo marné. Předek mercedesky se vynořil vedle něho na dosah jeho pravé ruky a nádherné černé vozidlo se počalo nezadržitelně propracovávat vpřed. Zatímco jeli bok po boku, zabírajíce celou šíři silnice, Alík viděl koutkem oka, jak dívka Růžena vyvádí, jak výská a raduje se a tleská a zalyká se smíchem a posílá Alíkovi posměšné hubičky. Mrcha, ještě se kvůli ní zabijeme, řekl si Alík. Proletěli vsí a už tu byla řeka. V kritické chvíli ubral Alík plyn, Mercedes byla rázem vpředu a vřítla se na most. Alík ji uviděl mračnem prachu, které se za ní zvedlo, jak divokým smykem řeže zatačku a těsně uhýbá žebříňáku, taženému dvěma kravkami, který se nečekaně vynořil proti ní. Alík znovu sešlápl akcelerátor, a protože Mercedes při svém úděsném manévru ztratil na rychlosti, Alík ji ihned dohnal a předehnal, a smrt v zádech, šílenství v překrveném mozku, šval bugatku zatačkami, prohřměl topolovou alejí a zastavil teprve na zbraslavském náměstí.

– Nechme toho, nemá to cenu, řekl, když Bobeš k němu dojel a také zastavil. Srdce mu přitom zatrnulo nad vlastní rytířskou šlechetností. Mohl se teď Bobešovi vysmát a vpálit mu nazpátek jeho kastli a křáp, již urazil jeho bugatku, a zesměšnit ho před Růženou, ale neučinil to a tvářil se napopak, jako by svému vítězství nepřikládal žádnou důležitost.

Bobeš ovšem přistoupil na jeho hru.

– Nemá to cenu, fakt, řekl.

– Ale bylo to prima, řekla Růžena. – Kluci, jste oba miliónoví.

Nemohla Alíka báječněji odměnit než touto pochvalou, i když do ní zahrnula i Bobeše. Na Smíchově na rohu Plaské ulice vystoupila a zmizela ve tmě a rozptýlila tak Alíkovu obavu, že Bobeš si ji zaveze k sobě domů. Jeho plochá klukovská hrud' se dmula pocitem štěstí, chtělo se mu udělat něco velikého, co by ohromilo svět. Příležitost k tomu se mu naskytla v ulici V bubenečských vilách, kdež oba dva bydlili. Zřízenci z plynárny tam toho dne opravovali potrubí a zůstavili po sobě na kraji vozovky hluboký zákop, chráněný červenou lucernou, visící na dřevěné koze; a když ji uviděl, Alík bez váhání zastavil, vystoupil, lucernu sňal s hřebíku, sfoukl plamen a pomalým krokem, předstíraje klid samozřejmosti, si ji odnesl do vozu.

- Co blbneš? zeptal se Bobeš, který také zastavil.
- Vidíš, řekl Alík. – Ukradl jsem lucernu.
- Já myslel, že kradeš ručníky, řekl Bobeš.
- Lucerny taky, řekl Alík.
- A proč? zeptal se Bobík.
- Jen tak. Z kanady, řekl Alík. – Tak tě bůh.
- Tě bůh, řekl Bobeš.

A rozjeli se.

Alík tvrdě usnul, jakmile se doma položil do postele. Zdálo se mu, že si uvázal motýlka, který byl celý modrý, ale na levé straně měl žluté puntíky, na pravé straně červené puntíky. Když to jeho sestra Anna uviděla, pravila: To jsou islandské barvy. Pak se mu zdálo, že byl jmenován ministrem a četl o sobě v novinách: Slavnosti byl přítomen pan ministr Alois Šnajberk. Nevěděl, kde je budova jeho ministerstva, a když ji přece našel, nebylo to ministerstvo, nýbrž jeho Bugatti, a místo úředníků tam stály skleničky se sodovkou, k nimž bylo zajímavě přilípnuto brčko v papírovém pouzderku. Přišlo mu líto, že jeho Bugatti se tak změnila, že je celá z betonu a ze skla, a připadal si hrozně sám, protože s úředníky nebylo možno mluvit. Pak se přece pokusil s nimi mluvit, ale to, co mu říkali, nemělo žádný smysl. Alíkovy další sny také už neměly žádný smysl.

2

V téže době se Alíkův otec inženýr Karel Šnajberk navracel ve svém skvostném automobilu Delage domů od své přítelkyně Marie Novákové, s níž udržoval poměr už třetí rok, od smrti své ženy Blanky rozené Smolíkové. S ohledem na své dospívající dvě děti inženýr Šnajberk zůstal vdovcem a zařídil si svůj nejsoukromější život tak, jak to vyhovovalo jeho povaze a společenskému postavení, diskrétně a hygienicky. Slečna Marie Nováková byla dívka slušná, čistá a zdravá, rozumná a skromná. Dcera – pokud Šnajberkovi bylo známo – domovnice, domohla se díky svému vkusu a pílí slušného postavení první šičky v dobrém módním salónu; protože měla

krásnou postavu a dovedla se pohybovat jako dáma, vystupovala i na módních přehlídkách jako manekýna. Karel Šnajberk se s ní seznámil na Labské boudě v Krkonoších – slečna Nováková totiž, pravá dcera své doby, záměrně si upevňovala zdraví rozumným provozováním sportů – a při své bystré znalosti lidí, jíž se právem honosil, ihned poznal, že to je ta pravá; a slečna Nováková také ihned vycítila, že pan inženýr Šnajberk, tehdy tři- ačtyřicet let starý, je ten pravý. Strpěla, aby jí zařídil skromnou dvougarsoniéru v moderním činžovním domě na Vinohradech, s centrálním topením, kachlíkovou koupelnou, skříněmi ve zdi a s telefonem, a tam ho přijímala ochotně a vlídně, kdykoliv se ohlásil. Ač jí zajisté nemohlo nebýt známo, že je milionář, spokojila se s třítisícovou měsíční apanáží, kterou jí vyplácel prostřednictvím svého právního zástupce, a zůstala i nadále v službách závodu, v němž pracovala až dosud. Nikdy se se Šnajberkem neukázala na veřejnosti, nikdy ani sebeslabším náznakem neprojevila přání, aby ji vyvedl mezi lidi; o dovolených jezdila dále na hory nebo k moři, jak byla zvyklá, ale vždy sama nebo s přítelkyní; byla si vědoma Šnajberkovy hodnoty, a proto jí nikdy nepřišlo na mysl, aby si ho odpudila zbytečnou nevěrou. – Mám se tahat s nějakým hladem? říkala si. Před svými kolegyněmi ze závodu nezapírala, že má pána, ale za nic na světě by nebyla vyzradila jeho jméno. – Je to hráč božího teamu, řekla jednou namátkou, když příliš naléhaly. To byl totiž jeden z oblíbených Šnajberkových obratů; být hráčem božího teamu podle něho znamenalo žít, pracovat a jednat shodně s intencemi Stvořitelovými, bojovat proti bídě, prostopášnosti, chorobám, nevědomosti, válkám a jiným metlám lidstva; a to všechno Šnajberk sám, jak byl přesvědčen, činil.

A Mariiny kolegyně vzaly na vědomí, že její pán je mezinárodní hráč kopané, i přestaly naléhat.

Byla dokonalá, bez jediné poskvrnky, tělesně i duševně. Je pravda, že Šnajberkovi občas připadala drobátko chladná, ale byl si vědom toho, že u lidí dokonalost a jistá chladnost jaksi patří k sobě. Aťsi je raději chladná, než aby byla hysterická, rozhazovačná, rozmarná a bláznivá, uvažoval, a věděl, že to je úvaha správná. Svou úsměvnou a rezervovanou vlídností mu připomínala Angličanku, a Šnajberk se Angličanům odevždy obdivoval. Vykali si, neboť i Angličané si vykájí, tykajíce pouze Bohu. Když mu